

Gezaghebbende kerk

Lezing uit de profeten: Jeremia 23:16-29.

Lezing uit de apostolische brieven: 1 Korintiërs 12.

Geliefde gemeente,

Het plan was dus om deze zomer weliswaar in de verschillende kerken in de zondagse eredienst zowel de profetische lezing als de apostolische lezing voor te lezen, en dan alleen te spreken over de apostolische lezing. Maar vanmorgen moet ik toch ook een verwijzing maken naar Jeremia 23.

Wat ik in Jeremia 23 hoor is een filippica tegen valse profeten, tegen mensen die zeggen te spreken namens God, maar onbetrouwbaar zijn. Ik hoor van een God die hen laat aanzeggen, dat ze daarvoor gestraft zullen worden. Nadat we stopten met lezen vanmorgen gaat het nog een tijdje door in Jeremia 23 en her eindigt met: "Ik zal een eeuwige smaad en schande over jullie brengen, die nooit zal worden vergeten" (Jeremia 23:40). *Fire and fury, the world never have seen before.*

Het is een tamelijk intimiderende boodschap, die Jeremia brengt. Vorige week ging de preek in mijn kerk op Ameland over 1 Korintiërs 10:1-13. Daar waarschuwt de apostel Paulus christenen in Korinthe, dat God zich, net als van de Israëlieten in de woestijn na hun bevrijding uit Egypte, ook van hen kan afkeren, als ze het verkeerde pad kiezen. Er zijn dingen die God niet pikt, ook en juist niet als je genoten hebt van zijn bevrijdende genade. Wie meent te staan, zie toe dat hij of zij niet valle. Precies op dat moment kantelde het vlondertje in de oude kansel te Ballum, zodat ik bijna met toga en al omviel. Het was hilarisch aanschouwelijk onderwijs. Maar zo hilarisch is het eigenlijk niet, ook de apostolische boodschap niet. En het lastige is: er zit een spanning in die boodschap. Want één van

de grote problemen in de christengemeente van Korinthe was verdeeldheid, polarisatie. Paulus doet ook in ons hoofdstuk 1 Korintiërs 12 moeite om die verdeeldheid te bezweren. Maar tegelijk is God dus ook een God van grenzen. Tegelijk gaat het ook over zaken als rekening houden met elkaar, sexuele praktijken die niet deugen en kringen en gelegenheden waar je als christen niet gezien wil worden. En juist daar is dan onenigheid over, zoals er in de wereld haast over alles onenigheid is. En dan: aan de éne kant dus de eenheid bewaren, de dialoog zoeken, elkaar niet verketteren, maar aan de andere kant ook grenzen trekken, duidelijk zijn, visies en opvattingen durven hebben, ook als christen, waar je voor staat.

Ik vind het nog niet zo makkelijk om in een tamelijk gewone gemeente binnen de Protestantse Kerk te moeten spreken over deze bijbelteksten, uit Oude of uit Nieuwe testament, die handelen over een straffende God. Dat komt waarschijnlijk omdat die straffende God juist ideologisch is ingezet voor allerlei dingen die helemaal niet van God komen. Of die bij nader inzien toch minder geharnast zijn dan ze altijd werden voorgesteld. Het werd gebruikt om mensen te disciplineren. God als boeman. De straffende God werd van stal gehaald om allerlei zelfverkleerde zondes en zondetjes van een kwaad geweten te voorzien. Maar, als we daar terecht afstand van willen houden en zorgvuldig mee om willen gaan, laten we onszelf nu niet in slaap sussen. God, zoals die in onze traditie gekend mag worden, en binnen die traditie is de bijbel de canon, het ijkpunt: God is geen doetje. Als God verontwaardigd is, gaat het werkelijk ergens over.

Het is voor ons uitermate gevaarlijk terrein, ik haal zo nog een bijbeltekst aan die daar op inzoemt. Maar, neem nu de zoveelste aanslag door verblinde en opgehitste, door godsdienst gedreven, zo denken zij, jonge mannen. Maar ook: ik las deze zomer het boek *The Underground Railroad* van de

Amerikaanse schrijver Colson Whitehead. Een misselijkmakend boek, ik werd er afwisselen moedeloos, verdrietig, onpasselijk en ontzettend boos van. Op de achterflap staat *'it is a razor-sharp imagining of the antebellum South'*: een messcherpe tekening van het vooroorlogse zuiden van de Verenigde Staten. En let wel, met dat vooroorlogs wordt niet ons 'vooroorlogs' bedoeld, maar het vooroorlogs van de burgeroorlog van 1861 tot 1865 waarin de strijd ging om de afschaffing van de slavernij. Maar de tekening van die zuidelijke katoen- en tabaksmaatschappij gebaseerd op de invoer van zwarte werkluchamen uit Afrika, slechter behandeld dan vee, en de christelijke ideologische rechtvaardiging door nette witte kerkmensen van toen van deze racistische slavernij en de apartheid die er op volgde nadat die formeel was afgeschaft, en de armoede en onderdrukking die dat teweeg bracht. Ik snap heel goed dat het tot razernij leidt. *Django unchained*, heet zo'n film over een zich vrijvechtende zwarte, wiens ouders of grootouder door onze voorouders uit Afrika werden geroofd: ontketende woede en wraak. "Heer, ik haat hen, met een volkomen haat, zo fel als ik maar haten kan", staat er in onze NBV vertaling. Je vindt het in Psalm 139:22. "God, breng die zondaars om, weg jullie, die bloed vergieten", met al die leugenprofetie - gepreekt of getwitterd - erbij. "Uw vijanden misbruiken uw naam". Ik citeer nu uit Psalm 139:19 en 20. En dat staat allemaal aan het eind van die prachtige psalm over God die ons door en door kent.

Die psalm eindigt dan ook zo, na die woorden over wraak en haat, want dit zijn voor ons gevaarlijke gevoelens. Wij lopen zo snel in de val van de vereenzelviging. Dat wij net als zij, onze zaak verwarren met de zaak van God. Psalm 139: 23 en 24 zegt: "Doorgrond mij, God, en ken mijn hart, peil mij, weet wat mij kwelt, zie of ik geen verkeerde weg ga, en leid mij over de weg die eeuwig is".

Het is Paulus, die zegt in een andere brief van zijn hand, dan die wij vanmorgen lazen: "Neem geen wraak, geliefde broeders en zusters, maar laat God uw wreker zijn want er staat geschreven dat de Heer zegt: Het is aan mij om wraak te nemen, ik zal het vergelden". (Romeinen 12:19).

De dingen van deze wereld die er toe doen, zijn veelal te groot voor ons bevattingsvermogen en voor onze oordelen. Daarom geloven we al christenen niet voor niks in een laatste oordeel dat aan God is, de Barmhartige en de Rechtvaardige.

Maar goed, we zitten er mee, met al die conflicten en onenigheid. Ook in ons land. Wat is polarisatie eigenlijk? Wat is er eventueel goed aan, en wat probeert Paulus te bezweren. Paulus kan ook scherp zijn. In de Galatenbrief, zegt hij *anathèma*, vervloekt is degene die het zo voorstelt, dat het Evangelie weer een knechtende Wet wordt. Tegelijk doet hij in Korinte zijn best om de mensen in de kerk elkaar vast te laten houden. Hij gebruikt aan het begin van zijn brief het voorbeeld van Jezus: die gezegd heeft en die heeft laten zien: ik ben in jullie midden als dienaar. Wie de boventoon wil voeren onder jullie, laat hij of zij *diaconia* leren, dienstbaarheid.

In 1 Korintiërs 12 tapt hij uit het vaatje van de Heilige Geest. Het is Gods gave waardoor jullie überhaupt hebben leren zeggen: Jezus is onze Heer. Hij draagt ons leven. Hij liet zich kruisigen om ons vrij te zetten, om ons te bevrijden van de macht van de zonde, van de dood, van het kwaad. Hij gaat ons voor op de weg van het offer en de liefde. En het is die Geest van God, die jullie verbindt aan Jezus. Je gaat geloven in Hem, je bent of je wordt gedoopt in zijn Naam, je hoort bij het volk van God, je mag je een kind van God weten, meegekruisigd met Jezus, mee opgestaan met Jezus, mede-erfgenaar van al Gods beloften met Jezus, dat is de taal die Paulus gebruikt. En nu samen zijn jullie de zichtbare gestalte van Jezus in de wereld: als kerk het lichaam van Christus. Eén Heer, één doop,

één Geest, en jullie hebben allemaal talenten, zijn allemaal verschillend, er is sprake van diversiteit, maar één Meester. Het is jullie gegeven om elkaar te helpen en op te bouwen in het geloof, de hoop en de liefde. Iedereen hoort erbij. Laat niemand denken, ik ben te min. Laat niemand denken, ik kan zonder de ander. Het beeld van het lichaam met zijn onderscheiden leden spreekt boekdelen.

Streeft naar de hoogste gaven, horen we in het slot van 1 Korintiërs 12. In de Bijbel in Gewone Taal als volgt uitleggend vertaald: voor welke bijzondere krachten van de Geest moeten je nu de meeste waardering hebben? Welnu, zegt Paulus, voor die krachten waarmee andere mensen geholpen worden, en voor die krachten waarmee het geloof en het vertrouwen van andere mensen sterker wordt gemaakt. Daar gaat het om. Of zoals je het hoort in vers 7 in de Bijbel in Gewone Taal: allemaal hebben wij de kracht van de Heilige Geest gekregen om elkaar daarmee te helpen.

Het gedeelte 1 Korintiërs 12 loopt niet voor niks over in 1 Korintiërs 13: ik wijs jullie een weg, zegt Paulus, die nog verder voert. Dat is de weg die eeuwig is, van Psalm 139. De weg van de liefde en de gerechtigheid.

Alleen: de weg van de liefde is nog iets anders dan de mantel der liefde, of het vloerkleed waar we al onze onenigheid maar onder proberen te vegen. Zeker zij bedekt alles, de liefde. Zeker. Liefde is: geduldig en vriendelijk zijn. Liefde is: een ander niet beledigen, niet alleen aan je zelf denken, of vanuit je zelf denken, geen ruzie maken, geen ruzie maken om het ruzie maken, geen wraak willen nemen. Zeker. Maar ook: zij verheugt zich niet over het onrecht, maar vindt vreugde in de waarheid. Liefde is ook: blij worden van het goede, en een hekel hebben aan het kwaad. Net als God, net als Jezus.

Geliefde gemeente, dat is spanningsveld waarin we onze weg hebben te gaan in onze kerk en in onze kerken, in onze wereld,

in onze samenleving. Wij hebben inmiddels wat de kerk betreft veel 'opgelost' door voor elke bijzonderheid een afsplitsing te regelen. En als het niet helemaal naar onze zin gaan, pakken we onze biezen en gaan naar een ander christelijk filiaal, of we beginnen er zelf één. Maar alzo is het van den beginne niet geweest. En natuurlijk, hoe doen we dat? Je kunt niet: wel en niet vrouwen in het ambt hebben tegelijk, wel en niet alleen maar psalmen op hele noten zingen, wel en niet het huwelijk van homo's vieren en (in)zegenen in de kerk, wel en niet alleen maar volwassendoop toepassen, wel en niet gezinscommunie bij het avondmaal toestaan, wel en niet het orgel of juist opwekkingsliederen verbannen uit je kerk, en ga zo maar door.

En ja, in de samenleving die door allerlei oorzaken die buiten ons macht liggen diverser wordt, zul je meer rekening moeten houden met voorkeuren en mogelijke ergernissen van anderen die werkelijk anders zijn, dan je zelf bent. Beperkt dat onze vrijheid, over en weer? Zeker, in zekere zin is dat zo. Althans in de ruimte die we nu eenmaal met elkaar delen: de publieke ruimte.

Wat wij nodig hebben, is een kerk, die zelfbewust is, maar tegelijk bescheiden. Wat wij nodig hebben, zijn christenen die voor zichzelf keuzes durven maken, maar tegelijk geoefend zijn in geduld, dialoog en de *humilitas*: die de kunst verstaan om niet hoog van de toren te blazen en toch gezaghebbend te zijn. We moeten de navolging van Jezus opnieuw uitvinden. In de context van ons leven. In gesprek proberen te blijven met die gelovigen in onze omgeving die er niet voor kiezen om naar dezelfde kerk te gaan als wij, misschien op onderdelen zelfs wel 'leugenachtige profeten' zijn. In gesprek proberen te blijven met die mensen in onze buurt, die geheel anders in het leven staan, dan wij gewend zijn, of zelfs zo dat wij het alleen maar kunnen afkeuren. Beredeneren en beargumenteren waarom dingen ons persoonlijk of in het geloof, of als samenleving verkeerd zullen doen uitkomen.

Maar ook positief: een droom, een visioen vertolken. Een geloof, een vertrouwen, een hoop, van hoe het wel kan. De droom van het Koninkrijk van God, vertaald naar kleine puzzelstukjes die je zelf kunt leggen. En dat ook proberen voor te leven. In de christelijke gemeenschap waarbij je bent aangesloten, op een fatsoenlijke en eerlijke manier onenigheden te boven komen, als die er zijn, in de familie of het gezin of het huishouden waartoe je behoort, of in het netwerk van je vrienden, ook als je alleenstaand of alleengaand bent, op je werk en bij het zakendoen, met je sportmaten (hoezo kledkamergein ten koste van anderen?) en op je leesclub (hoezo meebepenen ten koste van anderen?). Uitsluiting, armoede, stigmatisering, welke kant die ook maar op gaat, ombuigen. Dat is christenwerk.

Jullie zijn het zout der aarde, zei Jezus, jullie zijn het licht der wereld. Jullie zijn als een stad op een berg. Niemand zet het licht op de standaard met een emmer erover heen. En een stad op een berg kan niet verborgen blijven. Laat zien wie je bent: kerk, christen, deel van het lichaam van Christus.

Amen.

Lied: Gezang 968: 1,2,5 ('De ware kerk des Heren')

Preek, gehouden in de morgendienst in de Protestantse Gemeente Nieuwerbrug a/d Rijn, 20 augustus 2017, negende zondag van de zomer